

Pravoslavni Episkop pasko-prizrenski i kosovsko-metohijski +Artemije

SAVETU BEZBEDNOSTI UN, UNMIK-u, KFOR-u, UNHCR-u, OEBS-u, VLADAMA NATO ZEMALJA I SAD-a I DRUGIM MEDJUNARODNIM ORGANIZACIJAMA

POSTOVANA GOSPODO,

Obracam se u mnogini svima Vama koji u bilo kom svojstvu prisustvujete i delujete na Kosovu i Metohiji u ime Medjunarodne Zajednice, a na osnovu Rezolucije Saveta Bezbednosti UN 1244.

Gospodo, Vi ste na Kosovu vise od dve godine. Mnogo puta smo se sa Vama susretali, razgovarali, saradjivali. O rezultatima te „saradnje“ bolje da ne govorimo za sada. Ono sto sam zeleo ovim kratkim pismom da istaknem jeste sledece:

U zadnjih par meseci svaki kontakt sa Vama i svako Vase obracanje nama svodi se na jedno: „Poziv kosovskim Srbima da ucestvuju u predstojecim parlamentarnim izborima raspisanim za 17. novembar ove, 2001 godine.“

Na sve te pozive, savete, ubedjivanja, Mi, SNV KiM u ime kosovsko-metohijskih Srba (koji su ostali na Kosovu i koji su proterani sa Kosova), odgovaramo: „Gospodo, Srbe ne treba POZIVATI na izbore, Srbima treba OMOGUCITI ucesce u izborima“. To je Vasa duznost i obaveza koju ste prihvatili na sebe shodno Rezoluciji 1244. Molimo Vas, ispunite svoje obaveze, svoja obećanja prema Srbima, da bi Srbi mogli da ispune Vasa ocekivanja odnosno izbora. Bez prvog (ispunjenih uslova), ne moze biti ni drugog (zeljenih plodova). Molimo Vas da shvatite: Uzalud je ponavljati sa Vase strane zahteve prema Srbima, dok vi ne ispunite svoje obaveze prema njima.

A Vase obaveze su:

1. Da nam osigurate miran i bezbedan zivot;
2. Da nam omogucite slobodu kretanja;
3. Da nam omogucite povratak svih prognanih i raseljenih lica u svoje domove;
4. Da nam omogucite uslove za rad i dostojan zivot od svoga rada;
5. Da nam otkrijete istinu o 1300 kidnapovanih Srba za vreme Vaseg mandata ovde;
6. Da otkrijete zlocince za preko 1000 ubijenih Srba, za rusenje vise desetina hiljada srpskih kuca, za razaranje stotina srpskih sela, za unistavanje preko stotinu crkava i manastira, od svetskog znacaja;
7. Da sa vlastima iz Beograda izvrsite popis (registraciju) svih kosovskih Srba, i

onih koji su sada na Kosovu i onih koji su od Vaseg dolaska na ove prostore - prognani sa Kosova i Metohije, prema kriterijumima OEBS-a, kako bi se utvrdilo tacno brojno stanje srpske kosovske populacije.

Posle toga - izbori svakako, Bez toga - izbori nikako.

Mi sve ovo gore navedeno od Vas ocekujemo i zahtevamo pune dve godine, kao deo Vasih obaveza i duznosti prema svim stanovnicima Kosova, pa i prema nama Srbima. Nazalost, sem dobrih obećanja, drugih rezultata nije bilo. Smatramo da je krajnje vreme da predjete sa reci na dela. U protivnom, od nase dalje saradnje sa Vama, kao i od izlaska na izbore - nece biti nista. U uslovima u kojima sada zivimo mi nismo u stanju da vise ucinimo. Ukoliko ne ispunite Vase obaveze prema srpskoj zajednici na Kosovu, nemate pravo da neizlazak Srba na izbore nazivate BOJKOTOM, vec nemogucnoscu ucesca u izborima.

S punim postovanjem i sa dubokom nadom da ove nase reci nece ostati (kao mnoge do sada) „Glas vapijuceg u pustinji“,

srdacno Vas pozdravljam u ime SNV KiM,

*Episkop rasko-prizrenski i kosovsko-metohijski
+ARTEMIJE*

POVRATAK U NEIZVESNOST

Kada je, septembra 1999, bilo predstavljanje knjige RASPETO KOSOVO, jedne od najtuznijih i najtragicnijih ikad objavljenih na ovim prostorima, miropolit crnogorsko-primorski Amfilohije je za dogadjaje na Kosovu i Metohiji, kojima se završava dvadeseti vek rekao da su stid i sram na obrazu hriscanske Evrope.

Sredinom aprila ove godine javili su iz UMCOR-a, jedne nevladine organizacije, da je u pripremi jedna akcija za vraćanje Srba na Kosovo. Zeleli su da znaju da li bismo hteli da im pomognemo. Zato su nas i upoznali sa mestom povratka. Rec je o jednom selu kod Kosovske Kamenice - Lestaru.

To selo je izabrano jer je pre sukoba bilo mesovito. U toku sukoba unistene su kuce i Albanaca i Srba. Ideja je bila da obnova sela pocne na ravnopravnoj osnovi sto se broja kuca tice. Sem toga, receno je, i sami Albanci zelee da im se vrate komsije koje nisu ucestvovala u progonima. Oprezni administratori, kako sam kasnije saznao, trazili su da oni to potvrde i svojim potpisima. I oni su to i ucinili.

Prema dobijenom planu rada, trebalo je stupiti u vezu sa izbeglimima sa datog spiska i videti da li zele da se vrata. Ako je odgovor potvrđan, predlozen bi im bio datum zajednickog putovanja da posete svoje selo. Predvidjen je bio, isto tako, i zajednicki sastanak seljana, Albanaca i Srba. Na njemu bi bilo potvrđeno da ni jedna strana nema primedbi na povratak svojih suseda koji su na listi posetilaca i koji su u poseti.

Upoznavsi vladiku Artemija sa tim predlogom, dobili smo blagoslov da nastavimo sa radom, jer mi i jesmo kancelarija za raseljena lica koja se brine i o mogucnosti povratka.

Bilo je reci da bi poseta bila u poslednjoj nedelji maja. Iako smo sve zainteresovane obavestili i dobili njihov pristanak da posete Lestar u reziji UNHCR-a, a pod zastitom KFOR-a i UNMIK-a, ovaj termin je morao da otpadne. Razlog za to je bila bojazan administratora od mogucih incidenata zbog zaposedanja sektora B od strane jugoslovenske vojske.

Poseta je ostvorena u periodu od 13. do 15. juna. Posao sam zajedno sa predstavnikom UMCOR-a, gospodjom Meri Majal. Isli smo kolima danske registracije. Trebalo je da se sa izbeglim iz Lestara nadjemo u podne na administrativnoj granici sa Kosovom i Metohijom, na prelazu kod Bujanovca. Taj prelaz je poznat kao kapija 5 (gate 5). Predvidjeno je bilo da devetoro zainteresovanih Lestara dodju autobusom i da se tu prekrcaju u vozilo UNHCR-a.

Nas put od Beograda do Bujanovca prosao je bez problema. Iz Bujanovca smo krenuli putem za Gnjilane. Interesantno mi je bilo da prodjem kroz krajeve koji su do pre neki dan bili opasni za put. Ali, sem jednog velikog nagorelog panja, niceg nije bilo sto bi makar asociiralo na prethodno stanje. Jedino mi je bilo cudno sto kod znaka za placanje dazbina (tzv. carine) nije bilo nikakvog kioska ili bilo kakvog mesta za naplatu. Medjutim, malo dalje, napred, bio je veliki kompleks na kome su poceli sa izvodjenjem zemljanih radova. Po svemu sudeci, to je mesto predvidjeno za terminal uz koji ce biti podignuti prateci objekti.

Dakle, usli smo na Kosovo bez ikakvih problema i zastoja (o tome se postarala gospodja Meri, koja je zahvaljujuci zenskom sarmu pretekla kolonu i brzo dosla do rampe). Sa kosovske strane vec su bili predstavnici svih struktura (kako bi se to nekim, verovatno bivsim, jezikom reklo) administracije iz gnjilanske regije. Malo po upoznavanju sa njima dosao je i autobus sa Lestarcima. U njemu su dve bake, dva starca, dvojica u poznim srednjim godinama, da ne kazem blizu sezdeset i tri mladja coveka do cetdeset godina. Prelaze u autobus sa oznakama UNHCR-a. Formira se kolona - na celu i zacelju je po jedno americko borbeno vozilo. Idemo u Kosovsku Kamenicu.

Kosovska Kamenica. - Posle jedno pola casa voznje, stizemo u mestasce. Vozila se parkiraju kod UNMIK-centra za Kosovsku Kamenicu. Izlazimo iz vozila i peske krecemo do centra koji je na nekih pedesetak metara od parkinga. Iznenadjen sam da nas ne obezbedjuje ni vojska ni policija dok idemo do zgrade centra, koja je bila, po svemu sudeci, tzv. Dom Kulture.

Ulazimo u zgradu i idemo na prvi sprat gde je smestena kantina za radnike centra. Dobijamo po pice za osvezenje, a dele se i sendvici. Potom daju banane, breskve, jabuke. Posle ovog osvezenja, posto smo se malo upoznali kako sa svojim domacinima, tako i sa posetiocima, krece se u obilazak Lestara.

Na put se ide u desetak vozila razlicitog porekla - UNMIK, UNHCR, KFOR, OSCE, a tu smo i mi bez oznaka. U kolima su, pored posetilaca-izgnanika i svi vazniji predstavnici pomenutih organizacija iz kosovskokamenicke opstine. Prolazimo pored crkve, koja je neostecena, a vidim i ljude u porti. Tu su i neke srpske kuce i lokali. Napisi na srpskom su na njima. Nista nije osteceno.

Izlazimo iz gradica i nastavljamo ka Lestaru. Put prolazi kroz brdovite predele, prozarane zaravnima. Iduci pored albanskih sela zapazam da se na ulazu u svako nalazi po spomenik „OVK“-u. Vrlo su slicni - nekoliko stepenica vode do postamenta na kome je stub na cijim stranama su krila slicna leptirovim sa imenima stradalih. Nailazimo i na neki rudnik, po svemu sudeci rudnik nemetala. Nemam utisak da se tu radi, ili je rad sveden na minimum. Tu su oznake , a i vide se u daljini neke crkve i manastiri. Pamtim jedan neobicnog imena. Manastir Tamnica. Posto ovo nije putovanje posveceno manastirima, moram da se zadovoljim sto ih vidim iz kola. Drago mi je da ne vidim tragove spoljnog ostecenja.

Prelazimo betonski most bez ograde. Ovo je jedna od karakteristika (socijalisticka?) na Kosovu - da se napravi nesto, ali se ne razmislja da se završi i tako ispuni i funkcija bezbednosti.

Zastanak.-Vidim jedna kola u potoku (verovatno se on kasnije uliva u Krivu reku koja protice kroz Kosovsku Kamenicu). Zaustavljamo kola i parkiramo se na obali potoka. Kola koja su u potoku na pranju ne mogu izaci od nas, ali mi ne nameravamo da se tu duze zadržavamo.

Tu, u blizini je jedna spratna kuca, a nedaleko je jos jedna prizemna, sa zasvodjenim delom. Obe su ruinirane, bez vrata i prozora, bez nameštaja. Sve je zaraslo u visoku travu i korov. Saznajemo da je to imanje pripadalo mladjem coveku iz nase grupe, crvenokosom, cijeg su oca zaklali Albanci. Prizemna kuca je bila strugara sa svim potrebnim masinama. Kad se pridje blize, vide se mesta gde su bile masine. Od masina ni traga.

Malo dalje, cuje se neka vika. To neki covек gestikulira i vice. Ne razumem sta govori. Zato bih rekao da je Albanac. Uz njega je i nekoliko dece. Priblizava mu se visoki covек sa kojim sam se sreo u Kamenici, u nemackoj uniformi. Cujem da ima cin pukovnika. Prikljucuje mu se nekolicina nasih, pa i ja s njima. Covек koji je do tada vikao i dalje vice, ali sada na nemackom. Bas me cudni kako je znao da ce sa nama biti nemacki pukovnik, pa vice na njegovom jeziku. Lepim baritonom pukovnik ga pita u cemu je stvar. Uzbudjeno mlatarajuci rukama objasnjava kraz kakve su oni patnje prosli od Srba i da oni ne zele da oni opet tu dodju. Kao potvrdu da govori istinu, zove svog oca za svedoka. Dok starac prilazi, pukovnik ga pita da li je on to sve video o cemu prica. Ispostavlja se da je za to vreme bio u Nemackoj. Njegov otac govori na srpskom kako su Srbi pod maskama maltretirali sve, deci psovali majku siptarsku i opisuje strah koji su preziveli. Na to mu sin podvigne da govori na albanskom. Stari je malo zbunjen tim zahtevom, ali je poslusao sina. Onda on prevodi ispovest oca na albanskom pukovniku. Skuplja se sve vise dece. Prognani sve to uocavaju i komentarisu. To je tipicna albanska taktika da se za takve prilike bas angazuju deca. Pukovnik pricu starca koju sin prevodi i naredjuje pokret prema Lestaru. Kasnije sam saznao da se to selo zove Strezovce. Crvenokosi vlasnik strugare bio je jedini Srbin

sa porodicom u tom selu.

Lestar.-Neodrzavanim i teskim seoskim planinskim putem dolazimo do Lestara. Jedno za drugim, pojavljuju se imanja sa potpuno razrusenim kucama. Gospodja Meri uzima kameru i snima. Nas nekolicina, predvodjeni bakom Savkom, kojoj je preko 80 godina, penjemo se seoskim strminama, a ostatak ce nekim blazim putem. Pregledamo i snimamo svaku kucu. Posto je to jedina kamera koju cela grupa ima na raspolaganju (ne znam ko je jos imao foto aparat) mnogi vlasnici nam se prodruzuju da bi bili sigurni da je i njihova kuca snimljena.

Inace, po strukturi imanja vidi se da su ona starosedelacka. Jer, na imanju nije samo jedna kuca sa pomocnim objektima, vec uvek vise njih. Tako nam baka Savka za svoje imanje kaze da su na njemu bile tri kuce. jedna je bila njenog muza, druga svekrova, a treca sinovljeva. Slicno je i na drugim imanjima, kojih je osamnaest na broju. Retko je koje sa samo jednom kucom. Iako je uz skoro svaku kucu bio bunar, koji su sada presusili, mahala je imala i vodovodni sistem koji se napajao iz cisterne od 18000 litara. I to je unisteno. Posecene su i sve bandere. Ograde oko kuca su razvaljene, lepo cvece oko kuca, po kome je jug Srbije bio cuven - podivljalo, sve je u visokoj travi i korovu. Oko kuca razbacani i zardjali predmeti koje pljackasi nisu sa sobom poneli.

Nemacki pukovnik je vrlo nezadovoljan. Kuce i imanja su izuzetno razbacana, teren tezak, brdovit, Kaze da je obezbedjivanje ljudi tesko u takvim uslovima, skoro nemoguće. A on hoće, ako mu je duznost da obezbedi Srbe, da ni jedan Srbin ne bude ubijen.

Nasa baka Savka i njena druga kazu da im je jedina zelja da se vrate u svoje kuce, da ociste grobove svojih dragih i da tu umru. Drugima od Srba-Lestaraca, koji su posle dve godine videli svoja imanja stalo je da se slikaju pored svojih kuca, makar i razrusenih. Da se vidi kakvi su domacini bili. Jer, iako razrusena, vidi se da su to bila velika imanja.

Objasnjavaju mi da se u lestarski atar sastoji od pet mahala, od koje su dve srpske. To su lestarska mahala i mahala Mladenovica. Ne uspevam da saznam kako je ranije bilo, ni kakva je bila struktura ostalih mahala.

Inace, tokom obilaska imanja dolazimo do jednog izvora pod debelim grabom. Voda hladna i pitka. Svi piju i hvale cistu i prirodnu vodu koju je sve teze naci narocito na Zapadu, kako mi sami kazu.

Posto smo ponovo obrazovali kolonu, vracamo se. Uz put, izgnane seljane razvoze do njihovih rodjaka gde ce zanociti. Gnjilane.- Mi nastavljamo dalje i dolazimo u Gnjilane. Od ljudi iz kancelarije u Gnjilanu, sa nama je i Brajan Erikson, Amerikanac. Tek kad mi je dao svoju e-mail adresu saznao sam mu za prezime. Zato nisam ni mogao da ga pitam da li je mozda potomak Crvenog Erika. Vrlo je interesantan - izgleda da mu jezici idu od ruke. Sto zna srpskog, dosta lepo govori. A uci i albanski i sa njima se sporazumeva.

Posle lake vecere, odlazimo na spavanje. Spavamo u jednoj novoj kuci ciji su vlasnici Albanci, a sluzbenici UMCOR-a zakupci. Vrlo je lepa i cista.

Predvidjeno je da dosta rano ustanemo, da bismo se sastali sa ljudima iz kancelarije, ali i iz crkveno-narodnog veka iz Gnjilana. Razlog za sastanak sa ovim drugima su novine koje oni treba da izdaju, a da ih finansira UMCOR. Za popodne u dva casa predvidjen je sastanak sa Lestarcima u Kamenici, a pre toga sa lokalnom nevladinom organizacijom Sveti Nikola u Kamenici.

Posle lake jutarnje kafe na zapadni nacin, polazimo u kancelariju. Sa nama je i Dzon, koji je iz Holandije. Posto je tog jutra padala kisa i grad, svi smo malo toplije obuceni. Dzon ima jaknu koja je boje holandske reprezentacije. Posto sam se upoznao sa drustvom iz lokalne kancelarije, odlazima Meri, Brajan i ja do crkveno-narodnog veka. Ono je smestenu u susedstvu gnjilanske crkve. U njoj sam bio pre pet godina, kada je vladika Artemije opremao arhijerejska namesnistva racunarima.

Nalazimo vece na okupu, ali je u toku vec jedan prethodno ugovoren sastanak. Zato se dogovaramo da se nadjemo posle naseg povratka iz Kamenice. Zatim odlazimo u sediste administracije za gnjilanski region. Na ulazu ostavljamo licne isprave i dobijamo posetilacke bedzeve. Posecujemo lokalnog administratora za zdravstvo, jer onaj sa kojim se Brajan hteo videti nije tu. Gospodin administrator je verovatno Pakistanac, ako bih sudio po njegovom kolegi koji mu je bio u poseti i grickao keks tokom naseg razgovora. Obavestio nas je da preduzimaju mere da se poboljsa zdravstvena zastita. Medjutim, moraju da pridju drasticnom smanjenju zaposlenih, jer je sve predimenzionisano. Novi posao u zdravstvu moci ce naci samo neke retke deficitarne specijalnosti.

Put nas dalje vodi do Gven (engleski izgovor) ili Gvin (irski) koja je zaduzena za socijalno staranje. Vrlo ljubazno nas docekuje i spremno nam daje trazene podatke i uputstva. Sa njom deli kancelariju prevodilac za srpski. Na tabli sa imenima zaposlenih, njegovo ime je na poslednjem mestu. Kaze nasim engleski govorecim domacinima da ce vrlo tesko procitati njegovo prezime. Posto do tada nisam izgovorio ni rec, ja mu hladno citam : Cuckic, i nista vise. Iznenadjeno me gleda i ne moze da veruje da je to bilo lako. Kada sam nastavio na srpskom, biva mu jasno zasto mi nije bilo tesko da izgovorim njegovo prezime. Gvin/Gven donosi mnoštvo papira koje je kopirala za nas. Dok se vodi razgovor, u kancelariju useta jedno mace. Kao da se sa svakim pozdravlja, igra se sa tasnama prisutnih dama, skace im u krilo sa njih, mazi se. Brajanov ranac je posebno privlaci. Kada se umorila od igre, odlazi da se negde scucuri i odspava. Mi se pozdravljamo sa Gven/Gvin i odlazimo.

Iduci nazad u kancelariju prolazimo pored dosta vojnika. Inace, u Gnjilanu je mnogo vojske svih vrsta. Ima i dosta raznih baza, americkih, ruskih, ukrajinskih. U jednoj poprecnoj ulici vidim vojnike na ulasku i izlasku iz nje. U ulici su Srbi seljaci iz okoline koji su doneli svoju robu na prodaju. Sada mi je jasno zasto je tog jutra, dok sam iz kancelarije posmatrao ulicu, prosao autobus u pratnji dva americka borna vozila. Njime su ovi seljani dosli na pijacu, ali i da pazare nesto u Gnjilanu.

Vojska kao svaka vojska - dok strazare, gledaju kako da nadju neko hladovito mesto, jer je ponovo, posle hladnog jutra, izgrejalo sunce. A oni su pod punom opremom. U ulicama Gnjilana je dosta patrola, ali i bunkera u kojima su vojnici pod punom opremom.

Ponovo u Kosovskoj Kamenici.- Priblizava se podne, kada imamo sastanak u Kamenici sa lokalnom nevladinom orga-

nizacijom Sveti Nikola. Sedamo u kola sa Meri i ona nas vozi u Kamenicu. U prizemlju parohijske kuće smestena je kancelarija. Dočekuje nas mlađi čovek. U prostoriji je sto za posetioce, orman, ali i sto sa računarnom. Rečao bih da je dobro opremljen. U razgovoru sa njim saznajem da sam u pravu sto se tiče opreme, ali mi je drago da je Bane čovek koji ga izuzetno dobro koristi. Ima odličnu i dobro sredjenu bazu podataka za kamenički kraj, vrlo je aktivan u istraživanju načina kako pomoći preostalim Srbima, ali kako i izbegle vratiti. U toku razgovora dolazi i mesni paroh, otac Nikola. Baneta mnogi znaju u kraju, ali i on mnoge zna. Zeli da kamerom zabeleži stanje u kome se nalaze objekti na terenu. Zato Meri i Brajen preuzimaju obavezu kako da mu dvaput nedeljno omoguće da dođe do nje i snimi interesantne stvari. Pre odlaska, odlazim sa ocem Nikolom da vidim crkvu. Sagradjena je oko 1860, a živopisana oko 1905. Nema struje, pa ne mogu da vidim najjasnije freske. Medjutim, odlazimo vrlo zadovoljni kako prijemom, tako i radom ovog udruženja. Sastanak.- Receno je da se sastanak održava u dva posle podne u UNMIK centru, gde smo bili juče. U velikoj prizemnoj dvorani u prizemlju treba da otpočne susret. Desno od ulaza je podijum neznatno uzdignut i na njemu je duži sto. Za njim sede neki ljudi. Potom je niz od nekoliko stolova upravan na sto na podijumu. Tu sede mahom predstavnici međunarodnih organizacija zaduženih za administraciju - UNMIK, KFOR, UNHCR, mladi prevodilac za engleski, a i jos neki drugi ljudi. Podno ovog stola, a udaljen od njega nekoliko koraka, postavljen je niz stolica uz zid paralelan stolu sa podijumom. Tu sede Srbi iz Lestara.

Mi ostali smesteni smo uz zid paralelno stolu za kojim su međunarodni predstavnici. Gledano sa našeg mesta, oni Srbi iz Lestara izgledaju mi kao veća grupa optuženih. Sede tiho, ni sa kim ne razgovaraju.

Iako je početak sastanka zakazan za 14 časova, on nikako da počne. Čudi me ta netačnost - kao da su vrlo brzo poprimili balkanske manire. Stalno ulaze neki službenici, donose i odnose neke papire. Kao da materijal za sastanak nije spremljen.

Iz susedne sale odjekuju dečji glasovi, kao da je u pitanju neka proba za priredbu ili priredba. U pauzama između pesama velika buka. Ne znam da li je slučajno sastanak organizovan baš u isto vreme sa ovim nastupom dece.

Medjutim, to sigurno utiče na koncentraciju na sastanku, a niko od prisutnih koji mogu nešto da naredi ne preduzima ništa da se buka smanji. Da li se i UNMIK uklopio u balkanski sistema mu ništa ne smeta?

Posle više od pola časa zakasnjavanja sastanak otvara Rus Dmitrij, šef UNMIK administracije u Kamenici. Čini mi se da se UNMIK ipak lagano uklapa u balkanski mentalitet. Jer, ni reči izvinjenja zbog kasnjenja, a ni objašnjenja zasto je do njega došlo. O tome ne govore ni on ni potonji govornici iz UNMIK-a.

Govori i izlaganja prevode se na albanski i srpski. Prvo prevodi Albanac, pa Srbin. Verovatno je redosled uspostavljen po principu brojnosti.

Ističe se da nivo mržnje u Lestaru mora da se smanji, pripadnici dveju nacija treba da prestanu da mrže jedni druge. Niko od onih koji su došli da vide svoje kuće ne pita ko im ih je zapalio. Radne grupe Albanaca i Srba sačinili su liste za povratak ugroženih koji žele da se vrate. Opština je sa svoje strane proverila vlasnički status i posle sastanka treba da se izvrši socijalna procena ugroženih.

Da bi se sastanak efikasno odvijao i da ne bi svako pričao šta mu padne napamet, Srbi su odredili jednog, Nikolu, koji će govoriti u ime svih. Nikola je bio od početka na svim sastancima i pregovorima i odlično poznaje celu materiju. Posle ceremonijalnih reči zahvalnosti i svega sto uz to ide, treba videti kako će se odvijati projekt povratka.

O samom projektu govori gospodja iz Španije, jer će se projekt sprovesti pod nadzorom i po planu španske organizacije MPDL. Govori sva ganuta ganutim glasom kako je novac za ovaj projekt skupljen od svih građana Evropske zajednice. Zbog toga zahvalni izgnanici treba da daju sve od sebe da bi izgradili svoje kuće koje neće moći prodati sledećih dvadeset godina. Taj uslov će biti i jedan od bitnih elemenata ugovora koji će biti sklopljen sa svakim od povratnika čija se podobnost za povratak utvrdi i potvrdi. Objasnjava da će, zbog nepogodnosti terena i razbacanosti kuća, građevinski materijal biti smestjen na jednom mestu, sa koga će izgnanici kako znaju i umeju da ga prevoze do svojih parcela. Radnu snagu će dati sami izgnanici, pomazući jedan drugom.

Kako i pored sveg svog truda nije uspela da obuhvati sve elemente interesovanja Srba, oni postavljaju pitanja:

-Šta raditi sa razorenom infrastrukturom -u toku poslednje dve godine niko nije održavao puteve, sve je zaraslo u korov, bandere za struju posećene, bunari i zapušteni i zapušeni, cisterna uništena, pa je potrebna dodatna pomoć da se sve to dovede u stanje koje bi omogućavalo normalan rad na izgradnji novih kuća.

-Gde će stanovati povratnici do izgradnje kuća? Da li će biti obezbeđenja povratnika tokom radova na rekonstrukciji sela?

-Kakva će biti sloboda kretanja?

-Ko će sve moći da se vrati - pored radnika treba da bude neko ko će im kuvati i t si?

-Šta je sa stocnim fondom koji im je uništen i sa uništenom mehanizacijom?

-Šta je sa ratnim zlocincima?

-Kako se zamislja da starci i starice povratnici pomazu u izgradnji kuća?

-Šta je sa opremanjem kuća neophodnim nameštajem i posteljnom?

-Od čega će povratnici živeti - da li će moći da rade u preduzecima u kojima su radili pre izгона?

Predstavnik Srba Nikola sumira srpske zahteve u jedan - da se ide na izgradnju kuća po principu ključ u ruke.

Španska gospodja odgovara da njena organizacija može da snosi samo troškove građevinskog materijala, ali ne i plate za rad. Samo će starima biti omogućeno da plate radnicima koji im pomazu u izgradnji.

UNHCR preuzima na sebe da obezbedi satore za smestaj povratnika dok ne izgrade svoje kuće. Oni mogu povesti svoje žene koje bi im kuvale, kao i ostale članove porodice koji mogu pomoći svojim radom tokom izgradnje.

Postoji i izvesna spremnost da se pomogne pri uređenju pristupa selu, ali je potpuno nejasno šta sa vodom i strujom.

Ratne zlocince, i Srbe i Albance, goni i gonice UNMIK.

Srbi naglasavaju da su svojoj mržnji ostavili i nadaju se da su i Albanci zaboravili svoju.

Iako je sve prevedjeno na albanski, Albanci se nijednom nisu oglasili. Nisu to ucinili ni ovom prilikom. Sastanak se završava obećanjem da će, po popunjavanju upitnika, sledeceg ponedeljka, 18. juna, biti održana zajednicka sednica medjunarodnih predstavnika i predstavnika obe zajednice. Tada će biti odluceno šta će se dalje ciniti. Posto je sednica završena, prilaze nam Srbi. Kazu da su ih Albanci tokom sastanka gledali tako da su zabrinuti šta će sa njima biti do povratka. Odlazim do pukovnika Albrehta i kazem mu o uznemirenosti Srba. On mi odgovara da su mu Albanci rekli da su ona tri mladja srbina ucestvovala u nasiljima tokom sukoba. Odgovaram mu da je to interesantno da se ustremljuju na mlade koji bi, kao povratnici, bili spremni da ulože svoj trud i energiju i ostanu u svome selu. Sem toga, i oni znaju ko je palio i rusio njihove kuce, ubijao njihove drage. Spremni su da o tome svedoce. A to sigurno ne bi smeli ciniti da su ucestvovali u progonima druge zajednice.

Jos jedna stvar pada u oci - nije bilo sastanka sa susedima Albancima. Saznajemo da je sastanak sa Albancima održan toga jutra pre ovog naseg. Znaci, jos jedno neispunjeno obećanje.

Tako se ova poseta, koja je najavljuvana kao prekretnica, izrodila u jednu tuznu posetu srusenim domovima i sastanak sa mnogo nejasnih mesta i neodgovorenih pitanja.

Narocito sam upamtio odgovor g. Dmitrija, Rusa koji je šef UNMIK administracije. Na molbu jednog Srbina da se pojaca kontrola sece suma, jer je njegova skoro posećena, on je rekao da ni jedno stablo ne može da bude posećeno bez dozvole inspektora za sume, niti se gradja prodaje bez podataka o njenom poreklu. Odlucno je tvrdio da ni jedan komad gradje nije prodat bez tih podataka.

Iz ovaga se vidi da je g. Dmitrij, iako mlad, dovoljno dugo živeo u socijalizmu i prihvatio sve ubedljive dokaze o svetloj buducnosti. Samo tako je mogao govoriti onako samouvereno o efikasnosti inspektora u sprecavanju nedozvoljene sece suma.

Kad smo izlazili iz sale, završila se i priredba. Prisao sam momku koji je sve vreme prevodio sa srpskog na engleski i obrnuto i cestitao mu na dobrom prevodjenju pod teskim okolnostima. Bio je zadovoljan da mu neko odaje priznanje za njegov rad i upitao me je kako mi se sviđa Kamenica. rekao je jos da se sasvim mirno i normalno živi.

Sutradan smo se vratili u Beograd.

Branislav Skrobonja

PS. Izvestaj nisam mogao završiti odmah po dolasku u Beograd, jer sam odmah otisao na drugi službeni put. Po povratku, zatekla me je vest:

Preksinoc u blizini Kamenice:

Ubijen Zoran Dekic

Gnjilane, 21. juni (Tanjug-AFP) Jedan Srbin ubijen je sinoc metkom u blizini Kamenice, na jugoistoku Kosova, dok se nalazio u automobilu sa jos cetiri osobe, javlja danas Agencija Frans pres pozivajuci se na izvore policije UNMIK-a. Zoran Dekic, star 32 godine, nalazio se u automobilu na koji je pucano sinoc u selu Grizime, blizu Kamenice, izjavio je AFP-u šef policije UNMIK-a za region Gnjilana, Gari Karel.

***

Bezbedno i normalno se u Kosovskoj Kamenici živi, zar ne?

Dan Everts o izborima na Kosmetu

APEL SRBIMA DA GLASAJU

BEOGRAD - Šef misije Oebsa na Kosmetu Dan Everts pozvao je u petak kosovskometohijske Srbe da ucestvuju u izborima i savetovao im da budu znacajan cinilac u odredjivanju buducnosti ove pokrajine.

- Srbi bi napravili istorijsku gresku i nepravdu prema sebi i buducim generacijama i propustili sansu koja im se tesko ponovo može ukazati da ucestvuju u vlasti i donosenju zakona. Oebs je izgradio sistem koji daje uticaj manjinskim zajednicama, niti će postojati jednostavna vecina koja bi nametnula svoju volju drugima i omogucila usvajanje zakona na stetu drugih - rekao je Everts.

Dan Everts je objasnio da će buduca skupština Kosova imati 120 poslanika, od kojih će 100 biti birano proporcionalno, odnosno zavisno od broja glasova. Preostalih 10 mesta imace Srbi, a jos 10 pripadnici ostalih nevecinskih zajednica.

- Ako Srbi ucestvuju u izborima, na svakih 10.000 glasova dobice jedno mesto u parlamentu, plus onih 10 garantovanih. Strahujem od podela medju Srbima i apelujem na njih i predstavnike njihovih politickih partija da se kandiduju kao koalicija, kako ne bi bespotrebno cepali glasove o gubili mandate - naglasio je Everts.

- Konacne izborne liste bice poznate pocetkom septembra, a predizborna kampanja trajace 45 dana. Kako iz bezbednosnih razloga, koje je Everts ocenio kao jos uvek slozene, na Kosovu nije moguće obezbediti glasanje interno raseljenim Srbima. Zato će izbori biti održani i u Srbiji i Crnoj Gori, gde će 30. jula poceti upis biraca i trajace sest nedelja.

Na konferenciji za novinare u petak Everts je naglasio da će ucesce Srba na izborima olaksati i stvaranje uslova za njihov povratak. Istakao je da Kosovo mora biti multietnicko, dodavši da ocekuje postepen povratak Srba.

Lj. Staleovic

Teroristi u petak uvece ponovo otvarali vatru na nase položaje

RAFALIMA NA POLICIJU

BEOGRAD, MEDVEDJA 23. Jun - Siptarski ekstremisti u petak uvece su u vise navrata iz pravca Kosovske Kamenice otvarali vatru prema policijskim pozicijama u opštini Medvedja, potvrdio je za "Glas" general-potpukovnik Ninoslav Krstic, komandant Zdruzenih snaga bezbednosti na jugu Srbije.

Ekstremisti su oko 20.40 casova iz rejonu Kitke, opština Kosovska Kamenica, ispalili dva kratka rafala iz pesadijskog naoruzanja u pravcu kuca u Mahali Doderovici, u selu Marovac, na podrucju opštine Medvedja. Potom su ponovo od 21 do 21.40 iz pravca sela Zuja, opština Kosovska Kamenica, pucali sa linije razgranicenja iz streljackog oruzja prema pozicijama policije na Belom kamenu u opštini Medvedja.

Iz istog sela teroristi su oko ponoci ponovili napad na pozicije policije u Marovcu. Posledica po nase snage nije bilo, a policija nije odgovorila na napade.

Savet bezbednosti UN o situaciji na Kosovu

MORAJU SE POSTOVATI PRAVA SVIH MANJINA

NJUJORK (Beta) - Savet bezbednosti UN ocenio je da je misija UN na Kosovu uspjela da uputi jasnu poruku medjunarodne zajednice da se prava svih etnickih zajednica na Kosovu moraju postovati.

Savet bezbednosti UN u petak je razmotrio izvestaj generalnog sekretara UN Kofija Anana i svoje delegacije koja je proteklog vikenda posetila Kosovo, o situaciji u pokrajini. Podsekretar UN zaduzen za mirovne operacije Zan Mari Gijeno rekao je da su izgradnja multietnickog drustva, ukljucivanje svih etnickih zajednica u politicki proces i stvaranje uslova za izgradnju poverenja medju razlicitim etnickim zajednicama od kljucnog znacaja za politicku buducnost Kosova. Gijeno je ocenio da je misija UN uspjela u tome da se jasno cuje poruka medjunarodne zajednice koja se zalaze za prava svih etnickih zajednica na Kosovu, ali da ljudi na samom Kosovu moraju da snose svoj deo odgovornosti u izgradnji zajednickog zivota.

Nestabilno u delu zone kopnene bezbednosti na jugu Srbije

EKSTREMISTIMA NE ODGOVARA MIR

BEOGRAD- Napadi albanskih ekstremista na pripadnike policije u okolini Medvedje ponovo otvaraju temu uspostavljanja mira u zoni kopnene bezbednosti. Bez obzira da li provokacije vrse ostaci razbijenih najekstremnijih grupa koji nisu smeli da se javno pojave i predaju oruzje, ili su i ovi napadi deo davno smisljenog scenarija, jedno je sigurno.

Cilj ekstremista, kojima ne ide u prilog povratak VJ i policije u kopnenu zonu bezbednosti jeste izazivanje pripadnika nase snage bezbednosti da uzvrate na vatru. U tom slucaju, ponovio bi se scenario iz bujanovackih i presevskih sela, Albanci bi, "u strahu od VJ i policije" krenuli put Kosova i postojala bi opasnost od ponovnih sukoba. Ovoga puta na podrucju Medvedje, gde je poslednjih meseci bilo relativno mirno. Poslednji dogadjaji pokazuju da stabilnost nije potpuna i da je ovaj prostor jos neuralgican.

Medjunarodna zajednica je uvazila primer naseg nacina resavanja krize na jugoistoku Srbije, sto nije po volji Albancima, narocito onima sa Kosova i Metohije. Jer, sve vise se govori o tome da bi na slican nacin mogao da se resi i kosmetski problem. Pojedini komandanti nekadasnje "OVK" vec su izrazili neslaganje s povratkom jugoslovenskih ZSB u zonu kopnene bezbednosti. Ne treba zanemariti ni podudarnost ovih napada sa izborima u Albaniji, ciji ishod moze bitno da utice na krhki mir u opstinama Bujanovac, Presevo i Medvedja.

Lj. Staleovic

Pocela pripreme za izbore na Kosmetu

BEZBEDNOST BIRACA U NADLEZNOSTI KFORA

BEOGRAD- Ucesce kosmetskih Srba na novembarskim parlamentarnim izborima na Kosovu i Metohiji jos je pod znakom pitanja, jer nisu stvoreni uslovi za povratak raseljenih, niti bezbedno kretanje i zivot onih u enklavama. Unmik, koji organizuje izbore, i medjunarodna zajednica snosice odgovornost ako Srbi ne ucestvuju na izborima. Sef misije Oebsa na Kosovu Dan Everts, prilikom boravka u Beogradu pozvao je Srbe da ucestvuju na izborima. Mandat Oebsa na Kosovu i Metohiji je da organizuje parlamentarne izbore u ovoj pokrajini. Oebs ne moze da garantuje poboljsanje situacije. To je civilna organizacija zaduzena za izgradnju institucija i razlicitih vrsta obuka. Bezbednosna situacija je u nadleznosti Kfora. Ali, Oebs ce saradjivati sa Kforom i Unmik policijom na stvaranju mera bezbednosti tokom registracije biraca, izborne kampanje i na sam dan izbora.

- Zelimo da stvorimo uslove da svako bude u poziciji da ostvari svoja demokratska prava. Doci cemo do ljudi ako oni ne mogu da dodju do nas. Bezbednost nije razlog za neucestvovanje - kaze sef misije Oebsa na Kosovu i Metohiji Dan Everts, misleci na ucesce Srba na izborima u ovoj pokrajini 17. novembra.

Everts je prilikom boravka u Beogradu najavio popis raseljenih kosmetskih Srba s pravom glasa koji su smesteni u Srbiji i Crnoj Gori. Odazivanje sestonedeljnom popisu tokom jula i avgusta, ne predstavlja uslovljavanje.

- Unosenje imena u biracki spisak - objasnio je Everts - samo ce pokazati njihovu privrzenost Kosovu. Oni nece izgubiti ni jugoslovensko drzavljanstvo, niti bilo sta drugo. Time ce samo dobiti mogucnost sopstvenog izbora - da li da glasaju ili ne. Bitno pitanje koje Srbi u ovom trenutku pokrecu jeste mogucnost da se vrate svojim kucama. Everts se slaze da je to bitno pitanje. Oebs, UN i UNHCR rade na tome da se svim ljudima koji to zele omoguci da se vrate. Everts je ponovio stav medjunarodne zajednice da Kosovo mora biti multietnicko i dodao da ocekuje postepen povratak Srba.

Lj. Staleovic

SB usvojio izveštaj o poseti Kosmetu i SRJ

PROTIV SVAKE VRSTE NASILJA

NJUJORK 20. jun 2001.- (Tanjug) - Ambasadori zemalja clanica SB UN zatražili su u utorak od lidera etnickih Albanaca na Kosovu da uloze vise napora u poboljšanje položaja Srba, istovremeno apelujući na Srbe da učestvuju na budućim izborima u ovoj pokrajini.

Na otvorenoj sednici SB usvojen je izveštaj delegacije koja je proteklog vikenda posetila Kosovo i SRJ. Delegacija je "poslala snaznu poruku svim zajednicama na Kosmetu da odbace svako nasilje, ekstremizam i terorizam i da rade s Unmikom na primeni Rezolucije SB 1244", izjavio je predsedavajući Saveta, ambasador Bangladeša Anvarul Caudri. Izveštaj delegacije je usvojen jednoglasno, ali je ambasador Rusije u SB izdao i posebno saopštenje u kome je ocenio da Unmik i Kfor u protekle dve godine "nisu uspeali u svojoj misiji obnavljanja mira i bezbednosti u srpskoj pokrajini".

Srbi nemaju interes za izbore na Kosmetu

POVRATAK, PRE SVEGA

KOSOVSKA MITROVICA 19. Jun 2001 (Tanjug) - Srbi nemaju interes da učestvuju na izborima na Kosmetu, a pitanje povratka, bezbednosti, slobode kretanja i nestalih ikidnapovanih su ključna za Srbe, izjavio je član Srpskog nacionalnog veća severnog Kosova Oliver Ivanovic.

Posle razgovora s ambasadorom Francuske u SRJ Gabrijelom Kelerom, Ivanovic je naglasio da je izneo inicijativu predsednika Kostunice i Putina o održavanju balkanske konferencije i ocenio da Evropa o tome nema stav.

"U svakom slucaju su zainteresovani da se to pitanje razvije i da se nađe najbolje rešenje", rekao je Ivanovic.

Pucnjava oko srpske enklave Strpce

NEMA PANIKE POD SAR-PLANINOM

BEograd. 19. Jun 2001 - Siptarski teroristi poslednjih dana koriste i teritoriju Kosmeta za napade na makedonsku vojsku na Sar-planini. Pucnjava iz pravca Jacinca cuje se i u enklavi Strpce, u kojoj zivi oko 13.000 Srba.

Sokol Djordjevic, predsednik OODSS Strpca, kaže da do srpskih sela, udaljenih od jugoslovensko-makedonske granice 10 kilometara vazdusne linije, cesto dopiru detonacije.

- Borbe se vode s druge strane Ljubotena, vrha Sar-planine ispod kojeg se nalazi nasa, Sirinicka Zupa. Narod je, medjutim, veoma miran, panike nema i verujemo da nas Siptari neće napasti. Nas cuvaju vojnici Kfora koji su pojacali obezbedjenje granice, ali se ne bi reklo da smo potpuno zasticeni. Pre sedam dana, obustavljeni su konvoji iz Strpca za Skoplje, sto je pogodilo veliki broj ovdasnjih Srba. Naime, mnogi Strpcani imaju makedonsko socijalno osiguranje, jer su tamo radili, ili odlaze u Skoplje po penzije - kaže Djordjevic.

Konvoji na relaciji Strpce-Beograd saobraćaju redovno, utorkom, cetvrtkom i petkom, mada je pratnja, za koju su zaduzeni vojnici Kfora iz ukrajinskog kontigenta, slaba. Pre nekoliko dana, kaže Djordjevic, ostavili su na prelazu kod Merdara autobus i dva kamiona, a u Lapljem Selu jedno putnicko vozilo.

Srbi koji zive u Sirinickoj Zupi nalaze se u veoma teskoj materijalnoj situaciji. Od 13.000 ljudi svega 2.000 ima redovna mesecna primanja. Ostali zive od poljoprivrede, koja u sadasnjim uslovima stagnira, i od socijalne pomoci. Djordjevic naglasava da stanovnistvo neredovno dobija pomoc Crvenog krsta i da ima niz zamerki na raspodelu.

Lj. S.

U selu Maticane kod Pristine

TESKO POVREDJEN SRBIN

Gracanica, 20. juna Prosle noci u Maticanu, kraj Pristine, tesko je ranjen Aleksandar Todorovic (71). Za njegov zivot se bore lekari britanske vojne bolnice kod Kosova Polja.

Dva albanska klana koja su odranije planirala da kupe Todorovicevo imanje u Maticanu, pored glavnog puta, sinoc su se u njegovom dvoristu sukobila. Posle krace svadje pucali su jedni na druge. U tom oruzanom sukobu, na zalost, tesko je povredjen starac Aleksandar Todorovic.

Povredjivanje Aleksandra Todorovica kosmetski Srbi vide kao jedan u nizu nasrtaja na srpska imanja, ali i na zivot Srba. Inace, Todorovic je poslednji Srbin koji je ostao da zivi u Maticanu, i to posle dolaska mirovnih snaga Ujedinjenih nacija.

Dopunjen izveštaj jugoslovenskog spasilackog tima

NEDELJNO SE ISELE DVE PORODICE

Kosovska Mitrovica, 21. juna Prema procenama Jugoslovenskog spasilackog tima, na severu Kosova u opstinama Kosovska Mitrovica, Zvecan, Zubin Potok i Leposavic zivi oko 60.000 Srba i drugog nealbanskog zivlja, dok u Kosovskopomoravskom okrugu, odnosno opstinama Novo Brdo, Kosovska Kamenica, Gnjilane i Kosovska Vitina ima vise od 25.000 Srba.

Ovo je dopunjen izveštaj organizacije Jugoslovenski spasilacki tim koja je pre nekoliko, dana pocela sa registracijom preostalih Srba, muslimana, Roma i drugog nealbanskog zivlja na Kosovu u cilju organizovanja distribucije humanitarne pomoci.

U ovom dopunjenom izveštaju stoji da se u pojedinim enklavama, kao, recimo, u Velikoj Hoci, nedeljno isele dve srpske porodice, a prema zvanicnim procenama ove organizacije sa Kosova je, od dolaska Kfora proterano vise od 360.000 stanovnika medju kojima je oko 200.000 Srba, a prema procenama Jugoslovenskog spasilackog tima na Kosovu i Metohiji, u 29 opstina danas ima 147.000 Srba, Roma, Muslimana, Goranaca i drugih pripadnika nealbanskog zivlja.

Verska raskrsca

BIBLIJA ZA MILOSEVICA

Da li ce knjiga, koju mu je u zatvor odneo mitropolit Amfilohije, bivsem predsedniku Jugoslavije biti duhovni putokaz u spoznavanju odgovornosti za sudbinu naroda

Rizikujuci da naljuti i najvernije duhovne sledbenike, mitropolit crnogorsko-primorski Amfilohije ovih dana je u beogradskom Centralnom zatvoru posetio Slobodana Milosevica, medijski najintragantnijeg zatvorenika mozda i u citavom svetu. Javnost je saznala da je bivsi predsednik SR Jugoslavije od vladike sa Cetinja dobio na dar Sveto pismo sa posvetom, da je susret trajao dvadesetak minuta, da je bio "u duhu Jevandjelja" i da nije bilo reci "o dobrovoljnom odlasku u Hag".

Komentari, sumnje i nedoumice oko pomenutog susreta nisu izostali. Cak i oni koji znaju da se u svim sluzbama u crkvi Gospodu molitve upucuju za spasenje "suzanja i pacenika" i da se o njima vodi racuna i u visednevnim postovima, nisu skrivali cudjenje zbog ove iznenadne posete coveku koji nije bio blagonaklon prema Crkvi.

U javnosti, naime, jos nije zaboravljeno da je upravo Slobodan Milosevic 1991. godine - iako je i Crkva tek neku godinu ranije uestvovala u stvaranju njegovog "oreola" - suspendovao vec usvojeni zakon o vracanju nacionalizovane imovine SPC, zapamcena su i neispunjena obećanja njegovih ministara da ce veronauka biti vracena u srpske skole, a jos lane vodjene su zestoke politicke hajke protiv pojedinih vladika koji su se javnim kritikama zamerili rezimu.

Zasto je, onda, mitropolit Amfilohije - koji je sa studentima docekivao januarske zore na blokadi beogradske Kolarceve ulice i koji kao uspomenu na to vreme cuva crnu plasticnu pistoljku - isao u zatvor kod Milosevica? Nije li bivsem vladaocu time dao svojevrsnu podrsku u negiranju njegove odgovornosti za srpska stradanja u prosloj deceniji? Izjavljujuci da Milosevic nije prvi zatvorenik kog je posetio, vladika koji se nije uzdrzavao da javno govori o politicarima, pa i da menja misljenje o njima priznajuci kad pogresi, mitropolit Amfilohije jos kaze da je vec nekoliko puta posecivao zatocene u haskim kazamatima, a svake godine zatvorenike u Spuzu, Mitrovici i na drugim mestima, jer je "u duhu Jevandjelja posetiti ljude u tamnici".

Da razgovor u beogradskom CZ-u i nije mogao biti mnogo vise od uobicajene jevandjeljske pouke i ohrabrenja da se ne ocajava, jer sve sto nam se dogadja u zivotu nije bez smisla, ukazuje ne samo vreme koje su posetilac i zatvorenik proveli zajedno, nego i knjiga kojom je vladika darivao Milosevica. (Vreme od 20 minuta je i za svet skoro kurtoazno, jer su i audijencije kod pape ogranicene upravo na toliko, a oni koji dodju na vazan dogovor ostaju dva ili tri puta po toliko). Da li ce Sveto pismo - sastavljeno od vise desetina knjiga Staroga i Novoga zaveta od kojih svaka govori o spasenju kroz stradanje i trpljenje, a ne kroz moc i gordost - za Slobodana Milosevica biti duhovni putokaz u spoznavanju licne odgovornosti za zlu sudbinu naroda koji mu je - posle govora u Kosovu Polju 25. aprila 1987. i grandioznog skupa na Gazimestanu 1989. godine - svoju buducnost bezrezervno predao u ruke? Ili ce se bivsi predsednik i u zatvoru, kao prevrtljivaca, secati kako su ga za novog srpskog Vozda proglasili najglasovitiji intelektualci i najuticajnije vladike. Nije ovo, istini za volju, prva zivotna raskrsnica Slobodana Milosevica. Na prethodnim su ga putevima uspeha nosile podrške i pohvale licnosti kojima je narod verovao. Jedan visoki crkveni dostojanstvenik javno je tada svedocio da "Sloba uvek u levom dzepu sakoa nosi brojanice svog oca", a hilendarski monah nije krio da mu je, u znak simpatija sto nikad nije odbio da Hilandaru da pare za obnovu, poklonio svetogorski krst kao blagoslov. Za razliku od dosadasnjih slavloluka, na ovoj raskrsnici eks predsednika sacekuje optuzba da, svojim nepriznavanjem krivice, kao taoce pred svetom drzi 10 miliona stanovnika ove zemlje.

U Bibliji pise da covек uvek moze da izabere put kojim ce da ide i da niko ne moze da bude prinudjen da cini zlo ako to sam ne zeli.

Mirjana Kuburovic

Istrazivanje POLITIKE i Agencije za ispitivanje javnog mnjenja FAKTOR PLUS

KOLIKO SMO RELIGIOZNI

"Politika" i agencija za istrazivanje trzista i ispitivanje javnog mnjenja "Faktor plus" iz Beograda realizovali su istrazivanje, koje se odnosi na religioznost gradjana Republike Srbije. Ispitivanje je obuhvatilo 1.500 punoletnih gradjana oba pola, a sprovedeno je na teritoriji cele Republike.

Sudeci prema istrazivanju nasi gradjana nisu preterano religiozni. Tako, 22,8 odsto njih veruje u Boga, a nesto preko 40 odsto ne veruje. Onih koji u nesto veruju, ali to svoje verovanje nisu u potpunosti definisali je 36,4 odsto.

Da je poslednjih godina postala moda krstiti se dokazuje podatak da je gotovo cetvrtina gradjana to ucinila poslednjih godina, odnosno kada su sami to pozeleli, a ne neposredno po rodjenju (onih, koji su krsteni po rodjenju je 32,6 odsto). Skoro 30 odsto ispitanih nije krsteno, a 13,1 odsto njih se nije izjasnilo.

Kada je rec o posecivanju crkve, gradjana tu bas nisu "revnosni". Samo je 5,5 procenata njih koji veoma cesto idu u crkvu, dok je daleko vise anketiranih koji to cine samo na velike praznike (35,8 odsto). Dosta je, medjutim, i onih koji ne idu u crkvu uopste (45,9 odsto), a nije se izjasnilo 12,8 procenata.

Veoma je zanimljiva i cinjenica da se samo 2,8 odsto gradjana moli Bogu svakodneвно, a 26,1 onih koji to cine u retkim trenucima. Preko 70 procenata anketiranih se ne moli Bogu, a skoro polovina njih istice da to i da hoce ne zna da cini. Ispitanici su se pozitivno izjasnili po pitanju veronauke. Naime, 30,1 odsto njih smatra da je veronauka potrebna, dok se 28,6 odsto ispitanih takodje slaze sa tim, ali pod uslovom da se veronauka ne uci u skoli. Veronauku treba uciti kod kuce, smatra 15,7 odsto gradjana, dok se 25,6 odsto protivi bilo kom vidu ucenja veronauke.

Moderan zivot namece i odredjene stilove zivljenja, pa tako 23,1 odsto njih kaze da je nemoguće postovati 10 Bozijih zapovesti i opstati. Samo 2,5 odsto gradjana se izjasnilo da su Bozije zapovesti za njih svetinja i da ih nikada ne krse, dok ima i onih koji smatraju da ih delimicno primenjuju. Dovoljno govori podatak o verovanju naseg naroda da 18,6 odsto gradjana ne zna tacno da nabroji svih deset zapovesti, a cak njih 45,7 procenata otvoreno priznaje da ih ne postuje. Na pitanje da li se boje smrti najvise je bilo onih koji kazu da se plase jer vole da zive (62,1 odsto). Suprotno njima, ali u znatno manjem broju (4,7 odsto) ima onih koji se smrti ne plase jer kazu da zive pravedno i onih koji se ne plase jer posle smrti nema nicega (12,3 odsto). Najzanimljiviji odgovori su bili kod dva ispitanika, jer su se izjasnili da se smrti plase zbog pocinjenih grehova.

Religiju ispitanici dozivljavaju kao tradiciju u najvesem broju slucajeva (37,3 odsto), zatim kao pripadnost jednoj grupi ili narodu u 21,8 odsto slucajeva. Veliki deo ispitanih se izjasnjava da o religiji ne zna nista, dok ima i onih koji je smatraju sredstvom za obmanu naroda. Samo 6 procenata ispitanih religiju dozivlja kao duboku veru u Boga.

Njih 56,9 smatra da biti religiozan ne podrazumeva odlazak u crkvu, dok 19,8 odsto ispitanih smatra suprotno.

Reporteri "Politike" u Lipljanu

JEDNA ULICA ZA SETNJU

Lipljan, juna 2001.

U delu Lipljana u kome zive Srbi - ulica Cubura. Mestani je zovu Lipljanska Knez-Mihailova jer u njoj jedino mogu da se setaju, odnosno slobodno krecu... Sreli smo grupu djaka i prisli plavokosom malisanu.

Kako se zoves?

- Slobodan Djoric, ali nisam slobodan - odgovorio je nas sagovornik, koji je zavrrio tek peti razred osnovne skole.
- Odavde do crkve i nazad, mozes slobodno da ides - kaze Sasa Trajkovic, sesnaestogodisnjak i svrseni učenik prvog razreda Veterinarske skole.

Ima li Srba u drugim delovima Lipljana?

- Ima. Do njih se - kaze Sasa Trajkovic - stize tako sto se ide od srpske - do srpske kuce, preko basta, dvorista i vocationa, a ne ulicom...

A kako se ide u skolu?

- Osnovna skola je ovde, u privatnoj kuci. Od pet soba napravljeno je pet ucionica. Biblioteka je u nekadasnjem spajzu, a zbornica u podrumu - objasnjava Sanja Trajkovic, koja je zavrila peti razred osnovne skole. - Mozda skole na jesen i nece biti - dodaje Sanja.

Zasto?

- Vratila se vlasnica kuce iz Beograda, pa trazi da se skola iseli - odgovara Sanja.

Inace, u Lipljanu postoje zgrade i osnovne skole i srednjoskolskog centra. Sada su u njima djaci Albanci.

Gde je srpska srednja skola?

- Tuda svuda, po selima, nasmeja se Sasa Trajkovic. U privatnim kucama u Lepini, Gusterici i Starom Gradskom su odeljenja bivseg srednjoskolskog centra.

Kako djaci, Srbi iz Lipljana, stizu do skole?

Ide se, kaze Sasa, djackim autobusom. Prati ga dzip sa Kforovcima.

Da li je odlazak do skole bezbedan?

- Albanci, ponekad provociraju. Navikli smo se na to. Vise se ne plasimo - kaze Sasa.
- Ja se plasim kad pucaju - oglasava se Marko Smilic, koji je tek zavrrio prvi razred osnovne skole. Pucali su i na nasu skolu.

Igor Todoc je zavrrio tehnicku skolu. Posla nema. Svega mi je dosta - rezignirano kaze ovaj osamnaestogodisnjak. Sa roditeljima odlazim u Srbiju, u Mladenovac - odlucan je Igor.

- Ja nemam kuda da idem. Ostajem ovde - kaze Marko Lazic, petnaestogodisnjak, koji je sa vrlo dobrim uspehom zavrrio osnovnu skolu.

- Sva nasa deca su dobri djaci. Od Unmika smo trazili da nam izgradi osnovnu skolu. Ne trazimo mnogo. Baraku, pored Doma kulture. Oni nam medjutim, nude baraku na mestu gde je otpad. To je ponizavajuće - kaze Borivoje Vignjevic, zitelj Lipljana i odnedavno clan Glavnog odbora DSS.

- Vazno je - naglasava Vignjevic - da se Srbi odrze u Lipljanu i okolini. Lipljan je, sem Kosovske Mitrovice, jedina urbana sredina na Kosmetu u kojoj zive Srbi. Tu, u okolini je jos osam srpskih sela. Nije nikakvo чудо sto Albanci stalno izazivaju incidente i stalno drze Srbe u strahu. Nastoje da i ove koji su tu preostali nateraju da se isele. Ni UNMIK, niti Kfor se nisu pretrgli da pomognu Srbima. No, to, kako kaze Borivoje Vignjevic, nista nije iznenadjujuce. Nevolja je u tome sto se ni Srbija, ni SRJ nisu potrudile da vise pomognu svojim sunarodnicima. Za dve godine, otkako su dosli UNMIK i Kfor, Lipljan je posetila samo jedna delegacija iz Srbije i to delegacija vojvodjanske skupstine.

Zivi se tesko. Prezivlja nekako. Medjunarodne humanitarne organizacije su najavile da ce prestati da dostavljaju pomoc. Ni to ne iznenadjuje. Srbima tesko pada to, kako kaze Zvonko Mitrovic, koji pred Saveznim komitetom za Kosmet predstavlja srpsku opstinu Lipljan, sto lokalni Crveni krst i Jugoslovenski crveni krst ne dostavljaju pomoc.

Problem sa osnovnom skolom, po recima Zvonka Mitrovica, kao i sa Domom kulture, mora da se resi.

Imaju li pravo Srbi na Kosmetu na obrazovanje, na svoju kulturu - pita se nas sagovornik. Bez skole i doma kulture, toga nema. Srbi u Lipljanu, kako kaze nas sagovornik, nece izaci na opste izbore ako se problem skole i doma kulture ne resi.

- Nasa prva muka je - kaze Borivoje Vignjevic - nebezbedan zivot. Od dolaska UNMIK-a i Kfora ubijeno je 36 Srba iz opstine Lipljan. Bilo je 60 napada na Srbe iz vatrenog oruzja. U samom gradu je baceno 117 rucnih bombi. Fizicki je napadnuto vise od dve stotine Srba... Druga nevolja je sto nema posla. U finsku bazu Kfora svaki dan odlazi stotinak

mladih Srba. Posao dobija njih desetak. Tako svaki dan. Iznuruju se Srbi na sve moguće načine.

Umesto da se Srbi raseljenici sa Kosmeta vraćaju u zavičaj, odvija se obrnuti proces. Ove godine, a naročito od proleća, iz lipjanske opštine, po podacima do kojih se došlo, otišlo je skoro tri hiljade Srba.

Situacija se, kako kaže Borivoje Vignjević, mora hitno promeniti, a Srbi u Lipljanu čine što mogu. Očekuje se pomoć od Saveznog komiteta za Kosmet, a pre svega od vlasti u Srbiji i Saveznoj Republici Jugoslaviji, kao i da predstavnici vlasti dođu na Kosmet i utvrde načine na koje se Srbima može pomoći. Zatim, prilika je da se na Kfor i UNMIK izvrši pritisak da se uslovi života za Srbe poboljšaju, ako se želi da srpska zajednica izađe na opšte izbore, ako se želi demokratsko multietničko društvo na Kosovu i Metohiji.

U prici nismo ni primetili da pada mrak. Roletne na srpskim kućama počese, jedna za drugom, da padaju. Iz centralnog dela Lipjana, gde pretežno žive Albanci, odjekuju povici i pesme...

Po savetu naših sagovornika, krenuli smo ka Gracanici - jednoj oazi za Srbe u ovom delu srpske pokrajine.

Stana Ristic

Kod sela Vidomiric

PRONADJEN LES JEDNOG SRBINA

Kosovska Mitrovica, 23. juna (Beta) Telo Srbina Dragana Mladenovica (45), koji je danas nestao nedaleko od Zvecana, pronađeno je nedaleko od albanskog sela Vidomiric, potvrdilo je agenciji Beta više izvora sa severa Kosova.

Mladenovic je nestao danas pre podne, dok je kod seoskog groblja skupljao seno. Nakon vesti o njegovom nestanku, u Zvecanu se okupila veća grupa uznemirenih Srba. Istragu o tom slučaju vode policija UNMIK-a i Kfor.
